

Although pluralism in thinking scientists evaluated differently: someone sees it Search facets law, the definition of law as multidimensional phenomena; on the other hand, opponents of the plurality speak of the confusion that arises in enforcement activity due to the different approaches to the law – the concept of forming an understanding of law is important in itself, and also to determine the process of getting the right knowledge, cognitive party thinking when making a legal socialization.

The proposed procedural chain author reflects an important and positive role in thinking communicative interaction and human rights – we believe individual links in the chain can act as follows: "a man (thinking subject)" – "right in the broadest sense (legal values, ideals, theories, principles, standards, etc.)" – "the thought process in the mind (thinking subject) in the context of perception and analysis of legal phenomena (individual, group, collective thinking)" – "legal entity socialization thinking".

The author argues that legal thinking is to clarify the law as a social phenomenon and the phenomenon, its role and importance for the life of society and state, and legal socialization is a factor that is of thinking in cause-effect relationships because of sub demands' object of mastering all the variety and diversity of law, namely the system of legal knowledge (epistemology legal thinking), legal values (axiology legal thinking) and regulations (structurally meaningful description of legal thinking), so is its success (real, practical, available, optimal etc.) adaptation to social and legal life (praxeology legal thinking).

Keywords: man, law, thinking, thinking subject, the object of thinking, the content of thinking, the outcome of legal thinking, legal socialization.

УДК 342.5 (045)

В. А. МИКОЛЕНКО

РОЛЬ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНСТИТУЦІЙНІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВООХОРОННИХ СИСТЕМ

Досліджено специфічні особливості впливу інтеграційних процесів на конституційну модернізацію національних правоохоронних систем європейських держав.

Наголошується, що рекомендаційна форма впливу інтеграційних правових процесів є найбільш юридично виправданою для здійснення конституційної модернізації національної правоохоронної системи у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції, оскільки дозволяє врахувати корисний досвід

© **МИКОЛЕНКО Віктор Андрійович** – кандидат юридичних наук, проректор Східноєвропейського університету економіки та менеджменту

національного правового розвитку, провести якісний порівняльно-правовий аналіз та обрати оптимальні шляхи подальшої конституційної модернізації організації та діяльності правоохоронних органів.

Ключові слова: прокуратура, правоохоронна система, правоохоронна діяльність, європейські стандарти, конституційна модернізація.

Миколенко В. А. Роль интеграционных процессов в конституционной модернизации европейских правоохранительных систем

Исследованы специфические особенности влияния интеграционных процессов на конституционную модернизацию национальных правоохранительных систем европейских государств.

Отмечается, что рекомендательная форма влияния интеграционных правовых процессов является наиболее юридически оправданной для осуществления конституционной модернизации национальной правоохранительной системы в современных условиях европейской межгосударственной интеграции, поскольку позволяет учесть полезный опыт национального правового развития, провести качественный сравнительно-правовой анализ и выбрать оптимальные пути дальнейшей конституционной модернизации организации и деятельности правоохранительных органов.

Ключевые слова: прокуратура, правоохранительная система, правоохранительная деятельность, европейские стандарты, конституционная модернизация.

Mykolenko Viktor. The role of integration processes in the modernization of European constitutional law systems

The article investigates specific features of the influence of integration processes on constitutional modernization of the national law enforcement systems of European countries.

It is noted that recommendatory form of influence of integration of legal processes is the most legally justified for constitutional modernization of the national law enforcement system in modern conditions of European interstate integration, because it allows to take into account useful experiences of the national legal development, to conduct a qualitative comparative legal analysis and choose the best way to further the constitutional modernization of the organization and law enforcement.

Keywords: prosecutors, law enforcement system, law enforcement, the European standards, constitutional modernization.

Основним системоутворюючим чинником реформування правоохоронних органів у сучасних українських реаліях, безсумнівно, слід визнати інтенсивні інтеграційні процеси, які особливо посилилися якісно та кількісно протягом 2014-2016 рр. після Революції Гідності, підписання Угоди про асоціацію між Україною та

Європейським Союзом та імплементації цілого комплексу європейських інституціональних стандартів до національної правової системи нашої держави.

У цьому зв'язку необхідно відзначити, що умовах постійного зростання ролі стандартів у розвитку демократичних принципів функціонування державності, актуалізується проблематика, що стосується визначення поняття європейського правового стандарту.

На сьогодні з приводу визначення поняття та класифікації європейських правових стандартів існує багато альтернативних точок зору як серед вітчизняних представників доктрини, так і серед зарубіжних, що потребує ретельного науково-практичного аналізу з точки зору визначення форм та особливостей впливу інтеграційних процесів на становлення і розвиток національних правоохоронних систем сучасних європейських держав.

Варто зазначити, що окремі питання конституційно-правового статусу, функціональних та організаційно-правових аспектів діяльності прокуратури неодноразово були безпосереднім предметом дослідження вітчизняної юридичної, зокрема – конституційно-правової, науки.

Серед інших, слід відзначити праці таких науковців, як О. В. Баганець, М. О. Баймуратов, Ю. Г. Барабаш, Ю. М. Бисага, С. В. Білошицький, Ю. О. Волошин, А. Г. Гаркуша, Л. Р. Грицаєнко, В. В. Долежан, О. Є. Єгоров, О. В. Зайчук, В. М. Кампо, В. Б. Ковальчук, О. Л. Копиленко, М. В. Косюта, В. В. Кравченко, В. Т. Маляренко, О. Р. Михайленко, М. І. Мичко, М. П. Орзіх, В. Ф. Погорілко, М. В. Руденко, М. В. Савчин, Ю. Г. Севрук, М. І. Ставнійчук, А. А. Стрижак, Ю. М. Тодика, В. Л. Федоренко, О. Ф. Фрицький, С. В. Шевчук, Ю. С. Шемшученко.

При цьому праці українських конституціоналістів та вчених суміжних галузей права здебільшого були зосереджені на дослідженні та науковому обґрунтуванні функціональної складової діяльності прокуратури України, її внутрішніх організаційно-правових питань, окремих питань взаємодії прокуратури з іншими правоохоронними та судовими органами, в той час як на сучасному етапі європейської міждержавної інтеграції України необхідним вбачається комплексний аналіз оптимальних шляхів удосконалення конституційно-правового статусу прокуратури у контексті загальних європейських

тенденцій інтернаціоналізації конституційного права, конституціоналізації міжнародних інституціональних стандартів правоохоронної діяльності, інтенсифікації сприйняття національної правовою системою України європейських правових стандартів.

У своєму етимологічному та онтологічному значенні стандарт (англ. – норма, зразок, модель, від франц. букв. – твердо стояти) – це документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі. Приймається такий документ в установленому порядку на основі консенсусу¹.

Таким чином, як можна побачити з наведеної дефініції, під стандартами можна розуміти певні норми та принципи, які приймаються або санкціонуються у порядку, встановленому чинним законодавством.

Загальновідомо, що норма права – це загальнообов'язкове правило поведінки, сформоване в суспільстві відповідно до визнаної в ньому справедливої міри свободи і рівності та формально визначене (встановлене та санкціоноване) і гарантоване державою як правозначущий спосіб регулювання суспільних відносин. Норма права – це первинний елемент права, за допомогою якого відображається і закріплюється найпростіше правило юридично значущої поведінки².

Так, принципи права – це основоположні загальноприйняті норми-ідеї (вихідні начала), що виражають сутність права, закономірності його розвитку і мають найвищий авторитет, тобто є незаперечними вимогами, що висуваються до учасників суспільних відносин з метою встановлення соціального компромісу і порядку³.

Відповідно позиції українського вченого О. Мережка, в сучасних умовах міжнародне право не є повністю самостійною нормативною системою, абсолютно ізольованою від інших соціальних регуляторів міжнародних відносин. Норми міжнародного права разом з нормами національного права, що регулюють міжнародні відносини, входять в складну систему міжнародного порядку⁴.

Таким чином, говорячи про європейські правові стандарти з гносеологічних позицій, потрібно відмітити, що:

1) під ними, у першу чергу, розуміються єдині принципи і норми щодо поведінки суб'єктів права, які зафіксовані в основних джерелах міжнародного права як універсальних, так і в регіональних правових актах;

2) вони є оптимальними юридичними вимогами по відношенню до правових систем держав-учасниць міжнародного співтовариства;

3) вони розкривають найкращі правові досягнення міжнародного права та співробітництва держав-членів міжнародної спільноти та держав-членів універсальних і регіональних міжнародних міжурядових організацій;

4) вони відображаються у відповідних джерелах права в вигляді принципів і норм права;

5) вони є основою для узгодження міжнародного і національного права;

6) вони є обов'язковими вимогами для учасників міжнародних договорів, що включають такі правові стандарти.

З іншого боку, нормативно-правові стандарти можна класифікувати: за суб'єктами їх створення – на стандарти Ради Європи, Європейського Союзу, Організації з безпеки та співробітництва в Європі тощо. Також за галузевою приналежністю – на конституційно-правові, цивільно-правові, кримінально-правові та ін. За зовнішньою формою закріплення – на ті, що фіксуються у міжнародних договорах, практиці Європейського суду з прав людини, юридичних актах міжнародних організацій, що відносяться до джерел права⁵.

Так, загальновизнані європейські юридичні стандарти формуються перш за все правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу, які є ефективними формами європейської правової інтеграції.

Варто відзначити, що міжнародні норми щодо організації та діяльності правоохоронної системи та окремих правоохоронних органів, зокрема – прокуратури, зазвичай представляють собою, в першу чергу, певний набір цінностей.

Іншими словами, як вже наголошувалося, вони відображають фундаментальні аксіологічні ідеї та уявлення, загальноприйняті в сучасній європейській правовій традиції.

Визначальну роль у цьому процесі відіграють рамкові джерела загальновизнаних стандартів забезпечення прав особистості, зокрема:

- Загальна декларація прав людини 1948 р.;
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р.;
- Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. з протоколами, що до неї додаються.

Також потрібно відзначити і прецедентне право як джерело стандартів правоохоронної діяльності, оскільки воно окремо виділяється і створене практикою Європейського суду з прав людини⁶. Таким чином, Європейський суд з прав людини фактично встановлює нові правові норми та принципи, що повинні дотримуватися державами-учасниками названої Конвенції.

Для прикладу можна назвати наступне. Венеціанська комісія на запити Парламентської Асамблеї Ради Європи формулювала свої доповіді з певної проблематики в світлі Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та прецедентів побудованих Європейським судом з прав людини.

Проблематика формулювання європейських правових стандартів стала особливо значущою у ХХІ ст., коли багато держав прагнуть зробити гармонійними принципи, на яких формуються їх правові системи. І таким чином, визначаючи, наприклад, право громадян на рівний доступ до інформації, на участь в управлінні державою і таке інше, як основні права людини.

У свою чергу для прикладу можна виділити, що під міжнародними виборчими стандартами розуміють принципи міжнародного права, що стосуються виборчих прав громадян, організації і проведення виборів.

Принципи міжнародного права, як найбільш загальні правила поведінки учасників міжнародного спілкування, виражають певний вплив на встановлення міжнародно-правових норм як більш конкретних правил поведінки. Той чи інший принцип права не лише впливає на виникнення вищезазначених правил поведінки, проте й підпорядковує їх собі. У свою чергу найбільш конкретні правила поведінки узгоджуються між собою та у той же час з принципом, як більш загальним правилом поведінки.

Потрібно відзначити, роблячи певний узагальнюючий висновок, що норми міжнародного права закріплюють у якості принципів і у вигляді конкретних правил поведінки. До того ж конкретні правила поведінки постійно оформлюються у вигляді норм міжнарод-

них актів чи звичаїв. І кожен принцип може бути закріплений в якому-небудь міжнародному акті у формі деякої норми. Проте може і не отримати чіткого формулювання та виражатися в сукупності норм, аналіз яких дає змогу твердити про їх єдність та відповідність певному принципу.

У свою чергу, важливо розуміти, що європейські стандарти не можна сприймати як таке, що стоїть незмірно вище за будь-які правила, з позицій методології, які діють в окремо взятій державі.

Відносно класифікації міжнародних стандартів потрібно відзначити, що найбільша увага приділяється міжнародним стандартам у сфері прав людини та їх захисту, стандартам Міжнародної організації з питань стандартизації та стандартам в сфері локальної та регіональної демократії та європейським регіональним стандартам у сфері інституціонально-інструментального функціонування судової та правоохоронної системи.

Потрібно зазначити, що усі зазначені європейські стандарти концептуально та ідеологічно беруть свої первинні витоки із фундаментальних положень Загальної Декларації прав людини 1948 р. Достатньо важливо закріпити, що європейські стандарти у сфері прав людини найбільше конкретизуються у Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, що були прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р.

У свою чергу будь-які стандарти прав людини можна розподілити на класифікації за наступним:

- 1) за суб'єктом їх встановлення:
 - а) міжнародні (всесвітні, регіональні, двосторонні) та б) національні;
- 2) за ступенем визначеності змісту:
 - а) абсолютно визначені (у якісному та кількісному вираженні);
 - б) відносно визначені (зокрема, якщо застосовуються оціночні поняття);
- 3) за юридичною значимістю:
 - а) формально обов'язкові або декларативні;
 - б) рекомендаційні (так зване «м'яке» право);
 - в) формально обов'язкові.

Потрібно відзначити й ту обставину, що з аксіологічних позицій у європейських стандартах прав людини виконується позитивація найголовніших цінностей суспільства.

Такі цінності, як вважає дослідник С. Верланов, власне через європейські стандарти прав людини поширюються та укорінюються у національних правових системах, у яких їх первинний зміст зберігається, підкріплюється юридичною формою найчастіше як конституційні права або права за міжнародним договором, належним чином ратифікованим, котрий став частиною національного законодавства⁷, що має безпосередній вплив і на конституційно-правовий розвиток правоохоронної системи України у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції.

Таким чином, можна констатувати, що серед основних форм впливу європейського права на конституційне законодавство держав можна виділити: «примусову», «рекомендаційну», «добровільну». Примусова форма впливу передбачає розробку конституційних положень суб'єктом впливу, що позбавляє легітимності таку конституцію і не сприяє формуванню стійкого правопорядку. Добровільна форма впливу передбачає, що ініціатива зміни конституційних положень і зміст змін здійснюється самою державою, виходячи з її зацікавленості в співробітництві або входження в європейські міжнародні організації, що, в кінцевому рахунку, визначає зміст внесених змін. Рекомендаційна форма впливу передбачає сприяння державі у розробці конституційних положень, здійснюваних експертами у галузі конституційного права.

При цьому рекомендаційна форма впливу інтеграційних правових процесів є найбільш юридично виправданою для здійснення конституційної модернізації національної правоохоронної системи у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції, оскільки дозволяє врахувати корисний досвід національного правового розвитку, провести якісний порівняльно-правовий аналіз та обрати оптимальні шляхи подальшої конституційної модернізації організації та діяльності правоохоронних органів.

1. *Словарь иностранных слов*. Москва: Русский яз., 1989. С. 481. 2. *Чиркин В. Е. Сравнительное конституционное право*. Москва, 2002. С. 281. 3. Там само. С. 241. 4. *Мережко О.* Стівідношення міжнародного і національного права // *Юридичний журнал*. 2009. № 2. С. 85. 5. *Поленіна С. В.* Взаимо-

действие международной и внутригосударственной правовых систем. Москва, 1987. С. 17. 6. *Чиркин В. Е.* Цит. работа. С. 124. 7. *Гагаева Е. А.* Влияние европейского права на конституционное законодательство государств Восточной Европы: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02; Мордовский государственный университет им. Н. П. Огарева. Саранск, 2010. С_ 13.

***Mykolenko Viktor.* The role of integration processes in the modernization of European constitutional law systems.**

The article investigates specific features of the influence of integration processes on constitutional modernization of the national law enforcement systems of European countries.

Constitutional law enforcement modernization of the state, including bodies and prosecutor's status in modern conditions of European integration intergovernmental directly related internally and determined process of internationalization of constitutional law defining the main directions and trends of modern constitutional law of Ukraine.

In this regard it should be noted that in recent years actively discussed the issue of the impact of international and European law in national legislation in the field of regulation of the principles and standards of law enforcement, including the basis of the legal status of the national police.

At the present stage of European integration interstate can be defined two main sources of the development of internationalization of Constitutional Law states in Europe – the economy, which is embodied in the development of the common market, increasingly penetrating the national economy, and political (constitutional) internationalization, which became the core of human rights and freedoms human and civil development of local self-government and democratic institutions, including - definition common to all European countries and the principles of the law enforcement system.

In the field of law enforcement and advocacy States embodiment European law is to secure a constitutional law right to liberty and security, which appears to prohibit detention of a person in custody without a court order, ie the right of the prosecutor to decide on such sanctions inherent to «soviet» model prosecution does not meet European constitutional and legal values and ideas about the proper ways to protect the rights of man and citizen.

International and constitutional law are independent, autonomous in relation to each other, and at the same time interacting and interrelated legal systems. Value and connection between constitutional norms and international law are characterized by their constant coordination and the complementary. Under conditions of deepening the integration process of outreach and increase the intensity of the interaction of international and constitutional law are fair, legitimate trend of social development, which encourages members to improve international communication legal forms, methods and mechanisms of interaction between these legal systems of both law-making and in law enforcement activities in the area of law enforcement.

As a result of the research indicates that international law is a tool for the internationalization of domestic law, turning it to the needs of external relations, on the one hand, and to bring a certain level of common standards on the other.

It is noted that recommendatory form of influence of integration of legal processes is the most legally justified for constitutional modernization of the national law enforcement system in modern conditions of European interstate integration, because it allows to take into account useful experiences of the national legal development, to conduct a qualitative comparative legal analysis and choose the best way to further the constitutional modernization of the organization and law enforcement.

Keywords: prosecutors, law enforcement system, law enforcement, the European standards, constitutional modernization

УДК 342.7(477)+342.72/73(438)(043.5)

О. Д. АГЄЄВ

НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА З ПИТАНЬ МІГРАЦІЇ»

Розглядаються проблеми методологічних підходів та розширення методологічного інструментарію наукових досліджень до визначення понять категорії «омбудсман» та «інститут омбудсмана з питань міграції». Доведено, що формування поняття «інститут омбудсмана» відбувається із застосуванням широкого переліку основних наукових підходів збору й опрацювання матеріалів правової дійсності та сукупності філософських, загальнонаукових і спеціальних методів. Пропонується авторське визначення поняття «інститут омбудсмана з питань міграції».

Ключові слова: омбудсман, спеціалізований омбудсман, інститут омбудсмана, права людини, міграція, мігрант, методологія, методи, юридична категорія, принципи, законність, незалежність.

Агеев А. Д. Научно-методологические подходы к определению понятия «институт омбудсмана по вопросам миграции»

Рассматриваются проблемы методологических подходов и расширения методологического инструментария научных исследований к определению понятий категории «омбудсман» и «институт омбудсмана по вопросам миграции». Доказано, что формирование понятия «институт омбудсмана» происходит с применением широкого перечня основных научных подходов

© АГЄЄВ Олександр Дмитрович – викладач кафедри конституційного права, історії та теорії держави і права Міжрегіональної академії управління персоналом